

Návrhy na spresnenie teologickej terminológie v slovenčine

Šiesty diel

Jozef Krupa

Na jeseň roku 2024 bol v časopise *Studia Theologica* publikovaný piaty diel môjho projektu *Návrhy na spresnenie teologickej terminológie v slovenčine*.¹ Táto štúdia je jeho pokračovaním.²

Zaoberá sa návrhmi na správne pomenovanie toho, čo je „stvorené“ a čo „vytvorené“ a poukázaním na rozdiel medzi týmito dvoma druhmi súcien.

1. STVORENIE

V teologickej literatúre v slovenskom jazyku sa používa termín „stvorenie“ na označenie:

- 1) procesu, ktorým Boh stvoril svet z ničoho³
- 2) výsledku diela stvorenia, konkrétneho súcna

¹ Porov. Jozef KRUPA, „Návrhy na spresnenie teologickej terminológie v slovenčine: Piaty diel,“ *Studia Theologica* 26, č. 3 (2024): 1–15, DOI: 10.5507/sth.2024.034, https://studiatheologica.eu/artkey/sth-202403-0001_navrhy_na_spresnenie_teologickej_terminologie_v_slovenchine_piaty_diel.php [zverejnené 20. 11. 2024, cit. 16. 12. 2024].

² Autor štúdie plánuje v ďalších dieloch poukázať na nesprávne identifikovanie názvu „Rímskokatolícka cirkev“ s termínom „Katolícka cirkev“, „Vatikán“ s označením „Svätá Stolica“, na potrebu, vyjadrenú Konferenciou biskupov Slovenska, preformulovať pojem „rodová rovnosť“ na vhodnejšiu alternatívu ako „rovnosť medzi mužmi a ženami“ alebo „rovnosť mužov a žien“, preformulovať pojem „rodové rozdiely“ na „rozdiely medzi mužmi a ženami“ alebo alternatívne „rozdiely medzi pohlaviami“, zaujať stanovisko k novým termínom „prirodzenosť“ a „nadprirodzenosť“; k návrhu nahradiť zaužívaný názov „osobné spojenie“ slovným spojením „spojenie v osobe“, navrhnúť alternatívu k formuláciám „Ježišova relatívna vševědúcnosť“, „Ježišova relatívna všemohúcnosť“, „Ježišovo sebedodanie“, „zasvätenie/zverenie Panne Márii“, atď.

³ Porov. Gn 1,1; Jn 1,3.

3) súcien, ktoré vznikli okrem Božieho pôsobenia aj činnosťou tvorov a z už predtým jestvujúcej látky.⁴

V niektorých prípadoch to môže spôsobovať dvojznačnosť, najmä vtedy, keď z kontextu nie je zrejmé, o ktorý z týchto troch uvedených významov v danom texte ide. Napr. z vety: „Stvorenie je dobré“ nemožno hneď dedukovať, či má autor vety na mysli:

a) proces stvorenia sveta, resp. činnosť, aktivita, ktorou Boh stvoril vesmír

b) výsledok tohto procesu, čiže nejaké súcno, napr. prvotná matéria

c) alebo dielo, ktoré sa objavilo činnosťou niektorého tvora, ktorý na jeho vznik použil nejakú hmotu, ako je to vyjadrené napr. vo vete: „[...] máme byť [...] poddanými každému ľudskému stvoreniu kvôli Bohu [...],“⁵ pričom sv. František Assiský nemal na mysli len diela, ktoré Boh priamo „stvoril“, ale aj všetky ostatné „tvory“, napr. tie, ktoré on pred ôsmimi storočiami okolo seba pozoroval.

V treťom prípade mám na mysli bežné, rozšírené, aj keď nie presné používanie tohto slova, lebo termín „stvorenie“ ako výsledok pôsobenia tvorov, nie je správny výraz, lebo o ňom neplatí, že niečo vzniklo „ex nihilo sui et subjecti“,⁶ t. j. tak, že nejestvoval ani nijaký iný materiál, nijaká látka, z ktorej by súcno bolo „vytvorené“.⁷

„Stvoriť znamená povolať k existencii z ničoho. Stvoriť znamená darovať bytie.“⁸ V prípade „tvora“ nejde o „darovanie bytia“, lež o zmenu jeho tvaru, keď napr. z už existujúceho dreva, ktoré má bytie, sa zhotoví socha. V tejto situácii kmeň stromu dostal novú formu, nie bytie.

⁴ Toto ilustruje veta: „Boh je svojou tvorivou mocou činný vo všetkom“; Hans WALDENFELS, „Boží věc v dnešním kontextu islámu,“ *Teologické texty*, č. 3 (2007), v texte pred poznámkou č. 26, <https://www.teologicketexty.cz/casopis/2007-3/Bozi-vec-v-dnesnim-kontextu-islamu.html> [zverejnené 10. 7. 2007, cit. 26. 2. 2025].

⁵ „Z listov svätého Františka Assiského všetkým veriacim (Opuscula, edit. Quaracchi 1949, 87–94),“ in *Liturgia hodín podľa rímskeho obradu IV.*, Typis Polyglottis Vaticanis, 1992, s. 1538.

⁶ Ludwig OTT, *Grundriss der katholischen Dogmatik*, Wien: Herder, 1981¹⁰, s. 96; Wolfgang BEINERT (ed.), *Glaubenszugänge: Lehrbuch der katholischen Dogmatik. Band 1.*, Paderborn – München – Wien – Zürich: Ferdinand Schöningh, 1995, s. 407.

⁷ Porov. Pavol KANDERA, *Prednášky zo špeciálnej dogmatiky I.*, Bratislava: Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta, 1987, s. 213–214.

⁸ JÁN PAVOL II., Encyklika *Dominum et Vivificantem*, 34. Encyklika Svätého Otca Jána Pavla II. o Duchu Svätom v živote Cirkvi a sveta *Dominum et Vivificantem*, Rím: Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda, 1988. Iné vydanie: Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 1994, <http://www.kbs.sk/?cid=1117278535> [zverejnené 10. 2. 1997, cit. 12. 2. 2025].

Preto navrhujem v treťom prípade s výnimkou anjelov, prvotnej hmoty, čiže prvotných diel Božieho stvoriteľského úkonu, ktoré boli jeho priamym výsledkom,⁹ Kristovej ľudskej prirodzenosti, ktorá vznikla zázračne¹⁰ stvorením, ľudských duší počas celých dejín od prvého

⁹ *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 1998, 293. Presne to charakterizuje definícia Prvého vatikánskeho koncilu a *Vyznanie viery Štvrtého lateránskeho koncilu*, že Boh „na počiatku času stvoril z ničoho [...] stvorenia, duchovné [...] anjelské [...] a pozemské“; Prvý Vatikánsky koncil. Dogm. konšt. *Dei Filius*, kap. 1: DH 3002; porov. Štvrtý Lateránsky koncil, kap. 1. „De fide catholica,“ in DH 800 a Pavol VI., „Sollemnis Professio fidei, 8,“ in *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, 327. V texte sú správne použité výrazy „stvoril“ a „stvorenia“.

¹⁰ Porov. Lk 1,35. Hovorí o tom formulácia:

„Pri vtelení Božieho Syna rozlišujeme [...]:

1. Utvorenie ľudskej prirodzenosti Krista [...].

Utvorenie Kristovej ľudskej prirodzenosti (t. j. stvorenie jeho ľudskej duše v tele, utvorením z tela panenskej Matky) je stvoriteľský čin Boha [...]“; KANDERA, *Prednášky zo špeciálnej dogmatiky I.*, s. 415, ktorú však treba preformulovať na:

„Pri vtelení Božieho Syna rozlišujeme [...]:

1. ‚Stvorenie‘ [nie: ‚utvorenie‘ – z už jestvujúcej látky] ľudskej prirodzenosti Krista [...]. ‚Stvorenie‘ [nie: ‚utvorenie‘ – z už jestvujúcej látky] Kristovej ľudskej prirodzenosti (t. j. ‚stvorenie‘ jeho ľudskej duše v tele, ‚stvorením‘ v tele panenskej Matky) je ‚stvoriteľský‘ čin Boha [...].“

Vyjadruje to aj *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, 485: „Duch Svätý [...] je poslaný posvätiť lono Panny Márie a božsky ju oplodniť, aby tak počala Otcovho večného Syna v ľudskej prirodzenosti [...]“ Slovné spojenie: „božsky ju oplodniť“ vyjadruje nadprirodzené počatie Ježiša Krista, ktoré je „stvoriteľským“ úkonom.

Potvrďuje to aj samotný autor vo formulácii:

„Otcovia učia, že tak stvorenie Kristovej ľudskej prirodzenosti, [...]“; KANDERA, *Prednášky zo špeciálnej dogmatiky I.*, s. 406.

V patristickom texte: „Keď nadišla plnosť času, [...], Boží Syn si vzal ľudskú prirodzenosť, aby ju zmieril s jej Tvorcom, [...]“; LEV VEEKÝ, „Reči (Sermo 1 in Nativitate Domini, 1–3),“ in *Liturgia hodín podľa rímskeho obradu I.*, Typis Polyglottis Vaticanis, 1986, s. 287,

po latinsky:

„Dei namque Filius secundum plenitudinem temporis, [...], reconciliándam auctóri suo naturam generis assumpsit humáni, [...]“; LEO MAGNUS, „Sermo 1 in Nativitate Domini, 1–3,“ in *Officium divinum: Liturgia horarum iuxta ritum romanum I.*, Octava impressio, Typis Polyglottis Vaticanis, 1975, s. 327, nie je presný preklad latinského výrazu „auctóri“ slovom „Tvorcom“. Správne by malo byť „autorom“, „pôvodcom“ v zmysle „Stvoriteľom“.

Presné vyjadrenie o inkarnácii Krista je v texte sv. Augustína:

„Stvoriteľ sa stal [...]“; AUGUSTÍN, „Reči (Sermo 13 de Tempore),“ in *Liturgia hodín podľa rímskeho obradu I.*, s. 426.

V Litániách k Najsvätejšiemu srdcu Ježišovmu by mal text druhej invokácie: „Srdce Ježišovo, Duchom Svätým utvorené v lone panenskej Matky“; *Modlitebník pre verejnú*

človeka až po posledného pred parúziou,¹¹ udelenia posväcujúcej, resp.

pobožnosti, Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 2001, s. 108, správne znief: „Srdce Ježišovo, Duchom Svätým ‚stvorené‘ v lone panenskej Matky.“

- ¹¹ Slovné spojenie: „Stvorené osoby sa [...]“; KANDERA, *Prednášky zo špeciálnej dogmatiky I.*, s. 446, je v tejto súvislosti správne len vzhľadom na ľudské duše, nie na celú ľudskú osobu – aj s jej telesnou zložkou; porov. Patrik MATURKANIČ, „Inovatívne pastoračné spôsoby ohlasovania trinitárneho tajomstva súčasnému človeku,“ *Studia Theologica* 26, č. 1 (2024): 110, DOI: 10.5507/sth.2024.007, <https://www.studiatheologica.eu/pdfs/sth/2024/01/09.pdf> [zverejnené 10. 3. 2024, cit. 10. 2. 2025].

V texte: „Nebo bolo utvorené ako príbytok anjelov a svätých. [...] telo Márie je utvorené [...]. Tvoja [...] krv, ó, [...] Panna, je utvorená [...]“; SVÄTÝ JÁN EUDES, *Obdivuhodné srdce najposvätnejšej Božej Matky alebo úcta presväťého srdca blahoslavennej Panny Márie*, slovenský preklad Juraj Augustín, rukopis pripravený do tlače, Nitra, 2025, s. 11, je správne vyjadrené, že: „Nebo bolo ‚utvorené‘ ako príbytok anjelov a svätých“, lebo nebo vzniklo príchodom svätých anjelov a ľudí na toto duchovné miesto, a že „telo Márie je ‚utvorené‘“ a „Tvoja [...] krv, [...] Panna, je ‚utvorená‘“, keďže bola prirodzeným spôsobom splodená jej rodičmi sv. Joachimom a Annou; porov. JÁN DAMASCÉNSKY, „Reči (Orat. 6, in Nativitatem B. Mariae V., 2. 4. 5. 6),“ in *Liturgia hodín podľa rímskeho obradu III.*, Typis Polyglottis Vaticanis, 1990, s. 1691. Vo vete: „Nebo bolo utvorené ako príbytok anjelov a svätých“; tamže, je nepresnosť v rozdelení rozumných bytostí – anjelov a ľudí – na anjelov a svätých. Pritom v nebi sú všetci svätí, aj anjeli a ľudia, ako to dokazujú aj invokácie v *Litániách k svätým*: Svätá Mária [...], Svätí Michal, Gabriel a Rafael [...], Všetci svätí anjeli [...], Svätý Abrahám [...], Svätý Mojžiš [...], Svätý Eliáš; *Modlitebník pre verejnú pobožnosť*, s. 257. Titul „svätý“ majú obe skupiny – aj anjeli aj ľudia. Presné označenie by malo byť napr.: „Nebo bolo ‚utvorené‘ ako príbytok svätých anjelov a ľudí.“

Podobne je to formulované aj v textoch:

„[...] s anjelmi a svätými [...]“; Eucharistická modlitba v omšiach za rozličné potreby, [prefácia] II., https://www.zimen.sk/misal/OMSA/KANON/EUCHARISTICKA%20MODLITBA%20V%20OMSIACH%20ZA%20ROZLICNE%20POTREBY.htm#_Toc293662244 [zverejnené 10. 1. 1997, cit. 20. 2. 2025].

„[...] s anjelmi a so všetkými svätými [...]“; Eucharistická modlitba v omšiach za rozličné potreby, [prefácia] IV., https://www.zimen.sk/misal/OMSA/KANON/EUCHARISTICKA%20MODLITBA%20V%20OMSIACH%20ZA%20ROZLICNE%20POTREBY.htm#_Toc293662246 [zverejnené 10. 1. 1997, cit. 20. 2. 2025].

„[...] s [...] apoštolmi a svätými [...]“; Štvrtá eucharistická modlitba, <https://misal.kbs.sk/obsah/seksia/h/eucharisticke-modlitby/p/stvrta-eucharisticka-modlitba> [zverejnené 12. 1. 1997, cit. 10. 2. 2025]. Latinský text zní: „[...] cum Apóstolis et Sanctis [...]“; *Prex eucharistica IV*, <https://www.maranatha.it/novusordo/06page.htm> [zverejnené 10. 1. 1997, cit. 10. 2. 2025].

„[...] s apoštolmi a mučeníkmi (so svätým M., [...]) a so všetkými svätými [...]“; Eucharistická modlitba v omšiach za rozličné potreby, <https://www.zimen.sk/misal/OMSA/KANON/EUCHARISTICKA%20MODLITBA%20V%20OMSIACH%20ZA%20ROZLICNE%20POTREBY.htm> [zverejnené 12. 1. 1997, cit. 10. 2. 2025].

Správna formulácia pre oba jazyky sa nachádza v textoch:

zbožšťujúcej¹² milosti do duše človeka pri ospravedlivení¹³ a súcien, kto-

a) „[...] na [...] svätých apoštolov a mučeníkov Petra a Pavla, Ondreja, ([...] Lína, Kléta, [...]) i na všetkých [...] svätých [...]“; Prvá eucharistická modlitba, <https://misal.kbs.sk/obsah/sekcia/h/eucharisticke-modlitby/p/prva-eucharisticka-modlitba> [zverejnené 12. 1. 1997, cit. 10. 2. 2025]. Latinský text uvádza: „[...] beatorum Apostolorum ac Martyrum [...], Petri et Pauli, Andreae, ([...]: Lini, Cleti, [...]) et omnium Sanctorum [...]“; Prex eucharistica I [...], <https://missale-sanctase.blogspot.com/p/prex-eucharistica-i-canon-romanus.html> [zverejnené 12. 1. 1997, cit. 10. 2. 2025].

b) „[...] so svätými apoštolmi a so všetkými svätými“ [...]; Druhá eucharistická modlitba, <https://misal.kbs.sk/obsah/sekcia/h/eucharisticke-modlitby/p/druha-eucharisticka-modlitba> [zverejnené 10. 1. 1997, cit. 10. 2. 2025]. Latinský text znie: „[...] beātis Apōstolis et ōmnibus Sanctis [...]“; Prex eucharistica II, <https://www.ordo.pallotyni.pl/index.php/missale-romanum-ad-2008/ordo-missae/957-prex-eucharistica-ii> [zverejnené 10. 1. 1997, cit. 10. 2. 2025].

c) „[...] so [...] svätými apoštolmi a [...] mučeníkmi (so svätým M., [...]) a so všetkými svätými [...]“; Tretia eucharistická modlitba, <https://misal.kbs.sk/obsah/sekcia/h/eucharisticke-modlitby/p/tretia-eucharisticka-modlitba> [zverejnené 10. 1. 1997, cit. 10. 2. 2025]. Latinské znenie: „[...] cum beātis Apōstolis [...] et [...] Martýribus (cum Sancto N.) et ōmnibus Sanctis [...]“; Prex eucharistica III, <https://textosparalaliturgia.blogspot.com/2014/01/missale-romanum-prex-eucharistica-iii.html> [zverejnené 10. 1. 1997, cit. 10. 2. 2025].

d) „[...] so svätými apoštolmi a so všetkými svätými [...]“; Prvá eucharistická modlitba za zmierenie; <https://misal.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dodatky/p/dodatok-k-omsove-mu-poriadku/c/prva-eucharisticka-modlitba-za-zmierenie> [zverejnené 10. 1. 1997, cit. 10. 2. 2025].

e) „[...] so [...] svätými apoštolmi a všetkými svätými [...]“; Druhá eucharistická modlitba za zmierenie, <https://misal.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dodatky/p/dodatok-k-omsove-mu-poriadku/c/druha-eucharisticka-modlitba-za-zmierenie> [zverejnené 10. 1. 1997, cit. 10. 2. 2025].

f) „[...] so všetkými nebeskými zástupmi [...]“; Eucharistická modlitba v omšiach za rozličné potreby, [prefácia] I., https://www.zimen.sk/misal/OMSA/KANON/EUCHARISTICKA%20MODLITBA%20V%20OMSIACH%20ZA%20OROZLICNE%20POTREBY.htm#_Toc293662243 [zverejnené 10. 1. 1997, cit. 20. 2. 2025].

Okrem uvedených textov by mohli byť správne formulácie v oboch jazykoch napr.: „[...] s apoštolmi a ostatnými svätými [...]“, resp. „[...] s apoštolmi a mučeníkmi (so svätým M., [...]) a so všetkými ostatnými svätými [...]“, lebo medzi „ostatných svätých“, resp. „všetkých ostatných svätých“ patria aj apoštolmi a mučeníci.

¹² Porov. *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, 1999.

¹³ Porov. tamže, 1987. „Veriaci [...] krstom [...] z vody a z Ducha Svätého povstali ako nové stvorenie“; KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA, *Rímsky rituál: Obrad krstu detí*, druhé typické vydanie, Trnava: Spolok sv. Vojtecha – Vojtech, spol. s r. o., 2024, s. 11. Hovorí o tom i nasledujúce texty:

„Milosť spojenia [...] priviedla do Kristovej duše vliatie posväcujúcej milosti, ktorá je stvorená“, Thomas Aquino, „Summa theologiae, III, 7, 1,“ in KANDERA, *Prednášky zo špeciálnej dogmatiky I.*, s. 444.

ré vznikli zázrakmi po stvorení sveta¹⁴ až do parúzie, pre všetky ostatné súcna používať namiesto slova „stvorenie“ termíny:

a) „tvor“, čiže: „živá bytosť (osoba al. zviera)“¹⁵

Tento výraz nachádzame napr.:

aa) v Knihe Múdrosti:

„[...] tvory sveta sú pre život, [...]“ (Múd 1,14).¹⁶

ab) v druhej prosbe v *Prosbách* Ranných chvál Liturgie hodín:

„Pomáhaj nám vidieť tvoju dobrotu, rozliatu vo všetkých tvoroch, [...]“.¹⁷

b) alebo „tvorstvo“, teda: „súhrn tvorov“,¹⁸ ktoré sú odvodené od slovesa „tvoriť“, čiže „1. sústavnou činnosťou dávať vznik niečomu, utvárať 2. byť pôvodcom umel. al. ved. diela 3. utvárať priestorovú ohraničenosť, vymedzovať [...]“.¹⁹ V teologickom zmysle tento výraz značí „vytvoriť“,²⁰ „utvoriť“²¹ niečo z už predtým jestvujúcej hmoty, čo je podstatne rozdielny jav od „stvorenia“.

Vyskytuje sa napr. v oficiálnych liturgických textoch:

ba) vo štvrtjej eucharistickej modlitbe:

baa) v jej prefácii:

„Kristovo človečenstvo je tiež nezávislé na stvorenej posväcujúcej milosti, sväté prostredníctvom nestvorenej Božej svätosti“; KANDERA, *Prednášky zo špeciálnej dogmatiky I.*, s. 445.

¹⁴ Napr. Ježišovo zázračné rozmnoženie chleba niekoľkým tisícom ľudí; porov. Jn 6,1–13; Mt 14,12–21; 15,32–39.

¹⁵ JÁN DORUEA – JÁN KAČALA – MARTA MARSINOVÁ et al., *Krátky slovník slovenského jazyka*, štvrté, doplnené a upravené vydanie, Bratislava: Veda, 2003, s. 791.

¹⁶ Preklad je podľa: *Liturgia hodín podľa rímskeho obradu IV*, Typis Polyglottis Vaticanis, 1992, s. 407.

¹⁷ Tamže, s. 787.

¹⁸ DORUEA – KAČALA – MARSINOVÁ et al., *Krátky slovník slovenského jazyka*, s. 791.

¹⁹ Tamže.

²⁰ POROV. PATRIK MATURKANIČ – DIANA JIŘIŠŤOVÁ – JAN GRUBER – MARIAN ŠURÁB – PETER MAJDA, „‘North Bohemian’ God – does he speak or remain silent? A Pastoral-theological Reflection on the Phenomena of the ‘Absent’ God in the Litomerice diocese and its Psycho-Social dimension“, *Acta Missiologica*, č. 1 (2023): 63, https://www.actamissiologica.com/sub/am1_2023.pdf [zverejnené 3. 5. 2023, cit. 10. 2. 2025].

²¹ Táto formulácia je napr. vo vete: „[...] Pán vytvoril všetko [...]“; (Sir 43,37). Citované podľa textu v *Liturgia hodín podľa rímskeho obradu III.*, s. 31.

„S nimi aj my, a našimi ústami všetko tvorstvo pod nebom, [...]“²²

bab) v jej úvode:

„[...] Otče, [...] Človeka si stvoril [...], aby vládol nad všetkým tvorstvom [...]“²³

bac) v jej závere:

„[...] Otče, nám [...] pomôž dosiahnuť nebeské dedičstvo v tvojom kráľovstve [...], kde by sme ťa mohli so všetkým tvorstvom, [...]“²⁴

bb) Na slávnosť Krista Kráľa v *Modlitbe dňa*:

„[...] Bože, [...] daj [...], aby sa všetko tvorstvo, [...]“²⁵

bc) v Liturgii hodín:

„[...] daj, aby sme v tvorstve videli [...]“²⁶

c) Tretí výraz „stvorenie“, ktorý sa nenachádza v *Krátkom slovníku slovenského jazyka*,²⁷ je vhodný na označenie výsledného účinku procesu stvorenia, čiže vzhľadom na druhý uvedený význam tohto slova.

Do značnej miery sa význam slova „stvorenie“ v teologickom zmysle zhoduje s *Krátkym slovníkom slovenského jazyka*, podľa ktorého slovo „stvorenie“ znamená: „1. úkon utvorenia z ničoho 2. súhrn toho, čo bolo stvorené; tvorstvo 3. stvorená bytosť; ľudský tvor, osoba: [...]“²⁸

V tejto definícii môžeme z kresťanského pohľadu súhlasiť s prvým bodom, s prvou charakteristikou druhého bodu a s prvou charakteristikou tretieho bodu. Druhá charakteristika druhého bodu a tretia skupina – okrem prvej charakteristiky –, však nie je v súlade s definíciou „stvore-

²² KONGREGÁCIA PRE BOŽÍ KULT A DISCIPLÍNU SVIATOSTÍ, *Rímsky misál*, Trnava: Spolok sv. Vojtecha – Vojtech spol. s r. o., 2021, s. 708.

²³ Tamže, s. 711.

²⁴ Tamže, s. 715.

²⁵ Tamže, s. 527; *Výňatok z Rímskeho misála podľa tretieho typického vydania*, Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 2021, s. 257; *Liturgia hodín podľa rímskeho obradu IV.*, s. 551.

²⁶ *Liturgia hodín podľa rímskeho obradu III.*, s. 959.

²⁷ POROV. DORUĽA – KAČALA – MARSINOVÁ et al., *Krátky slovník slovenského jazyka*.

²⁸ Tamže, s. 718–719.

nia“ v kresťanskom význame, t. j., že neboli „stvorené“ priamo Bohom, ale pochádzajú od iných „tvorov“ prostredníctvom sekundárnych príčin, napr. prírodných zákonov.

1.1 Prvý význam slova „stvorené“ v kresťanskej teológii

V prvom význame v teológii sa slovo vyskytuje napr.

- a) v nadpise: „Stvorenie – dielo Najsvätejšej Trojice.“²⁹
- b) „Katechéza o stvorení je [...] dôležitá.“³⁰

1.2 Druhý význam termínu „stvorené“ v kresťanskej teológii

Druhý význam termínu je vo vetách:

- a) už v predchádzajúcej podkapitole citovanom nadpise:

„Stvorenie – dielo Najsvätejšej Trojice“,³¹ ktorý sa dá chápať aj v tomto druhom význame, t. j. ako produkt procesu „stvorenia“.

- b) „Stvorenia vyšli z [Božej] ruky, [...]“. A Prvý vatikánsky koncil vysvetľuje:

„Boh [...] stvoril z ničoho [...] stvorenia, duchovné [...], aby prejavil svoju dokonalosť prostredníctvom dobier, ktoré udeľuje stvoreniam.“³²

- c) Z tohto hľadiska je podnetný opis vzniku prvého človeka:

„Ludská osoba, stvorená na Boží obraz, [...]. Biblický opis vyjadruje túto skutočnosť symbolickou rečou [...]: ‚Pán, Boh, utvoril z hliny zeme človeka [...].‘“³³

²⁹ *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, nadpis pred bodom 290.

³⁰ Tamže, 282.

³¹ Tamže, nadpis pred bodom 290.

³² Tamže, 293.

³³ Tamže, 362.

Latinský text znie:

„Persona humana, ad imaginem Dei creata, [...]. Narratio biblica hanc realitatem sermone exprimit symbolico [...]: „Formavit Dominus Deus hominem pulverem de humo [...]“.³⁴

Český text uvádza:

„Lidská osoba, stvořená k Božímu obrazu, [...]. Biblické vyprávění vyjadřuje tuto skutečnost symbolickou řečí [...], že „Bůh vytvořil člověka, prach ze země, [...]“.³⁵

Vo všetkých troch textoch sa v súvislosti s ľudskou osobou slovo „stvorená“, „creata“, resp. „stvořená“ vzťahuje len na dušu. Ak prijme dnes všeobecne uznávanú evolučnú teóriu za fakt,³⁶ potom telo prvého človeka Boh v presnom slova zmysle z hľadiska telesnej zložky „nestvoril“, lež „utvoril“, „formavit“, resp. „vytvoril“ „z hliny zeme“, čiže z už predtým jestvujúcej hmoty, ako to uvádzajú v druhej vete citovaného bodu 362 všetky tri texty. V slovenčine možno na tomto mieste použiť aj výraz „vytvoril“. V tomto prípade nie je pre vznik človeka presný ani výraz „stvoril“, ani termín „utvoril“, resp. „vytvoril“, lebo prvý sa vzťahuje na dušu, kým druhý na telo. Z tohto hľadiska možno človeka správne charakterizovať len tak, že ho pomenujeme podľa každej z dvoch konštitutívnych zložiek osobitne.

Približuje to vyjadrenie, že rodičia, hoci nedávajú dieťaťu dušu, predsa tým, že splodia telo, sú príčinou, že sa narodí človek. Podľa prírodného zákona Boh pravidelne „stvorí“ a „vdýchne“ dušu do toho tela, ktoré rodičia „vytvorili“, čiže splodili. Niektorí teológovia kladú

³⁴ *Catechismus Catholicae Ecclesiae*, 362.

³⁵ *Katechismus katolícké cirkve*, 362, http://www.katechismus.cz/paragraf.php?sel_paragraf=1623&x=19&y=5 [zverejnené 2. 4. 1998, cit. 6. 12. 2024]. Autor porovnáva slovenský, latinský a český text preto, lebo latinský jazyk je materským jazykom Katolíckej cirkvi a sú ňom napísané originály magisteriálnych a liturgických dokumentov. Český text uvádza preto, lebo je slovenskému jazyku najbližší. V iných štúdiách porovnáva slovenské termíny aj s talianskym, nemeckým a inými jazykmi.

³⁶ Porov. Prus XII., Encyklika *Humani generis: O některých falešných názorech, které podkopávají základy katolické nauky*, Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2004, 36 a 4; DH 3896; JÁN PAVOL II., Encyklika *Fides et ratio (Viera a rozum): Encyklika najvyššieho veľkňaza Jána Pavla II. biskupom katolíckej cirkvi o vzťahoch medzi vierou a rozumom*, Bratislava: Don Bosko, 1998, 54. Text je aj na: www.kbs.sk/?cid=1117285764 [zverejnené 10. 1. 1997, cit. 21. 2. 2025].

„stvorení“ duší do stredy – medzi „prvé“ a „druhé stvorenie“, ³⁷ lebo pri ňom do určitej miery spolupôsobia i druhotné príčiny, ako tvrdia Scheeben a Oswald. ³⁸

d) „Cirkev učí, že každú duchovnú dušu stvoril bezprostredne Boh – ‚nevytvorili‘ ju rodičia – [...]“. ³⁹

Latinská verzia znie:

„Ecclesia docet unamquamque animam spiritualem a Deo esse immediate creatam – illa non est a parentibus ‚producta‘ – ; [...]“. ⁴⁰

Český preklad uvádza:

„Cirkev učí, že duchová duše je bezprostredne stvorená Bohem – není tedy „zplodena“ rodiči – [...]“. ⁴¹

Skutočnosť „stvorenia“ duše v presnom slova zmysle tohto slova je tu zdôraznená termínom „bezprostredne“. Zatiaľ čo slovenský text presne prekladá latinské slovo „producta“ ako „nevytvorili“, český text tu vkladá eufemizmus „zplodena“. Všetky texty sa však zhodujú v tom, že o ľudskej duši Katolícka cirkev učí, že je „stvorená“, pričom sa to ešte zdôrazňuje nasledujúcou formuláciou, že ju „nevytvorili rodičia“.

e) „Kristovo človečenstvo bolo v lone panenskej Matky utvorené stvoriteľským úkonom, t. j. len Božou vôľou, [...]“. ⁴² Túto vetu možno spresniť takto: „Kristovo človečenstvo bolo v lone panenskej Matky „stvorené“ stvoriteľským úkonom, t. j. len Božou vôľou, [...]“.

f) sv. Leva Veľkého o vzniku Kristovej ľudskej prirodzenosti: „Naša prirodzenosť nebola prijatá ⁴³ tak, žeby bola vopred stvorená, a potom prijatá, ale samotným prijatím bola stvorená.“ ⁴⁴

³⁷ Voči rozlíšeniu na „prvé“ a „druhé stvorenie“ uvádzam výhrady v druhej kapitole štúdie. Na tomto mieste však môže poslúžiť na vysvetlenie témy.

³⁸ Porov. KANDERA, *Prednášky zo špeciálnej dogmatiky I.*, s. 314.

³⁹ *Katechismus Katolíckej cirkvi*, 366.

⁴⁰ *Catechismus Catholicae Ecclesiae*, 366.

⁴¹ *Katechismus katolíckej cirkvi*, 366.

⁴² KANDERA, *Prednášky zo špeciálnej dogmatiky I.*, s. 419.

⁴³ Do spojenia jeho ľudskej prirodzenosti s božskou v osobe večného Slova.

⁴⁴ „[...] ut ipsa assumptione crearetur“; LEV VEĽKÝ, „Epistola 35, 3,“ in KANDERA, *Prednášky zo špeciálnej dogmatiky I.*, s. 406.

g) „Kristus má aj akcidentálnu posväcujúcu milosť, ktorá stvorené osoby robí prijatými božími deťmi“,⁴⁵ ktorá v slovách „stvorené osoby“ v presnom zmysle platí len pre anjelov.⁴⁶ Keďže ľudské telá nie sú priamo stvorené, daná veta by mala znieť napr. takto: „Kristus má aj akcidentálnu posväcujúcu milosť, ktorá ľudské osoby [resp. ľudí] robí prijatými božími deťmi.“

h) „Stvorené osoby sa [...] posväcujúcou milosťou stanú prijatými božími deťmi“,⁴⁷ ktorú navrhujem preformulovať na: „Ľudské osoby [resp. ľudia] sa [...] posväcujúcou milosťou stanú prijatými božími deťmi.“ Prívlastok „ľudské“ (osoby) tu má svoje opodstatnenie, lebo aj anjel je osoba.⁴⁸ Správne by bolo možné povedať aj „ľudia“. Okrem anjelov nemožno hovoriť o „stvorených osobách“, lebo ľudia po telesnej stránke pochádzajú plodením od rodičov.

1.3 Tretí význam slova „stvorenie“ v katolíckej teológii

Tretí význam slova „stvorenie“ je napr.

a) v pastorálnej konštitúcii *Gaudium et spes*:

„Ak sa pod autonómiou pozemských skutočností rozumie, že stvorené veci [...] majú vlastné zákony [...] už tým, že sú stvorené, dostávajú [...] veci [...] stálosť [...]. Ak sa však pod „autonómiou časných vecí“ rozumie, že stvorené veci sú nezávislé od Boha [...]. Vedť stvorenie bez Stvoriteľa zaniká. [...] veriaci [...] počuli Boží

⁴⁵ KANDERA, *Prednášky zo špeciálnej dogmatiky I.*, s. 419.

⁴⁶ Porov. Pius XII. Encyklika *Humani generis*, 26. Na tomto mieste treba poukázať na nesprávnosť českého prekladu tejto encykliky v prvej vete tohto bodu, ktorá latinský text: „[...] num Angeli creaturae personales sint [...]“, resp. jeho nemecký ekvivalent: „[...] ob die Engel persönliche Geschöpfe seien [...]“; Heinrich DENZINGER – Peter HÜNNERMANN (ed.), *Enchiridion symbolorum, definitionum et declarationum de rebus fidei et morum. Kompendium der Glaubensbekenntnisse und kirchlichen Lehrentscheidungen: Lateinisch – Deutsch*, 3891, Freiburg im Breisgau – Basel – Rom – Wien: Herder, 1991³⁷, s. 1094, prekladá: „[...] zda jsou andělé duchovými bytostmi [...]“; Pius XII. Encyklika *Humani generis*, s. 15. *Katechismus katolíckej cirkve*, odvolávajúc sa v poznámke na ten istý text, obsahuje správny preklad: „[...] jsou to bytosti osobní [...]“; *Katechismus katolíckej cirkve*, 330; porov. *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, 330.

⁴⁷ KANDERA, *Prednášky zo špeciálnej dogmatiky I.*, s. 446.

⁴⁸ Porov. Pius XII., Encyklika *Humani generis*, 26; DH 3891; *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, 330.

hlas a vnímali jeho prejavy v reči stvorenstva. Ba zabúdaním na Boha sa zatemňuje samo stvorenstvo.⁴⁹

b) v prefácii na sviatok Krista Kráľa:

„[...] ty si svojho [...] Syna, [...] pomazal [...]; aby podrobil svojej vláde celé stvorenie [...].“⁵⁰

Na tomto mieste je vhodné použiť výraz „tvorstvo“, lebo text má na zreteli všetky tvory v minulosti, súčasnosti aj budúcnosti, ktoré vznikli najmä pôsobením sekundárnych príčin.

c) v prvej vete Tretej eucharistickej modlitby:

„Naozaj si svätý, Pane, a [...] ťa chváli každé tvoje stvorenie, [...].“⁵¹

V tejto vete sa termínom „stvorenie“ nemyslí „každé stvorenie“, ktoré by bezprostredne pochádzalo od Boha stvoriteľským úkonom z ničoho, ale všetky jestvujúce tvory, celé tvorstvo, aj to, ktoré má pôvod v sekundárnych príčinách. Preto by bolo v tomto prípade vhodnejšie použiť slovo „tvorstvo“, nachádzajúce sa napr. vo Štvrtej eucharistickej modlitbe, ako to bolo uvedené vyššie.

d) vo Štvrtej eucharistickej modlitbe:

da) v prefácii:

„[...] ty, prameň života, stvoril si všetko, aby si svoje stvorenia [...] obdaril požehnaním [...].“⁵²

V slovách z úvodu prefácie Štvrtej eucharistickej modlitby je správne nahradiť slovo „stvoril“ napr. výrazmi „učinil“, „vytvoril“, „spôsobil“

49 DRUHÝ Vatikánsky koncil, *Gaudium et spes: Pastoralná konštitúcia o Cirkvi v súčasnom svete*, 36, <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/druhy-vatikansky-koncil/c/gaudium-et-spes> [zverejnené 10. 1. 1997, cit. 30. 12. 2024].

50 KONGREGÁCIA PRE BOŽÍ KULT A DISCIPLÍNU SVIATOSTÍ, *Rímsky misál*, s. 528; Slávnosti Pána v Cezročnom období, Nášho Pána Ježiša Krista, Kráľa neba i zeme, <https://misal.kbs.sk/obsah/sekcia/h/obdobia/p/slavnosti-pana-v-cezrocnom-obdobi/c/nasho-pana-jezisa-krista-krala-neba-i-zeme> [zverejnené 1. 12. 2022, cit. 30. 12. 2024].

51 KONGREGÁCIA PRE BOŽÍ KULT A DISCIPLÍNU SVIATOSTÍ, *Rímsky misál*, s. 701.

52 Tamže, s. 708.

„si všetko“, lebo to charakterizuje Boha ako stvoriteľa vecí, aj ako toho, ktorý pôsobí prostredníctvom druhotných príčin.

Termín „stvorenia“ v ďalšej časti tejto vety navrhujem nahradiť výrazom „tvory“ alebo „tvorstvo“, lebo Boh obdarúva požehnaním nielen to, čo v presnom slova zmysle stvoril, ale aj ostatné súcna, ktoré vznikli pôsobením sekundárnych príčin.

Tento termín sa nachádza v závere prefácie:

„[...] a našimi ústami všetko tvorstvo pod nebom, [...]“. ⁵³

db) v eucharistickej modlitbe:

dba)

„[...] Otče, [...] všetko si stvoril [...]. Človeka si stvoril na svoj obraz a dal si mu [...] svet, aby vládol nad [...] tvorstvom [...]“. ⁵⁴

Vo Štvrtej eucharistickej modlitbe je podobná situácia ako v úvodnej prefácii. Najprv sa spomína „všetko“, čo Boh „stvoril“. Je správne velebiť Boha za diela, ktoré stvoril, ale aj za tie, ktoré nevznikli jeho priamym stvoriteľským úkonom, lebo aj tie má text na mysli. V druhej vete to výstižne vyjadruje formulácia, že Boh človeka poveril, „aby vládol nad [...] tvorstvom“.

dbb) v závere eucharistickej modlitby:

„[...] Otče, nám [...] pomôž dosiahnuť nebeské dedičstvo v tvojom kráľovstve [...], kde by sme ťa mohli so všetkým tvorstvom, oslobodeným od skazy hriechu a smrti, [...]“. ⁵⁵

sa nachádza presný výraz „tvorstvom“.

V prefácii Druhej eucharistickej modlitby sv. omše za účasti detí nachádzame vyjadrenie k Bohu: „Ty si nás tak [...] miloval, že si nám dal [...] Svätého Ducha, aby z nás vytvoril jednu rodinu.“ ⁵⁶ Výraz „utvoril“ je tu správne použitý.

⁵³ Tamže.

⁵⁴ Tamže, s. 711.

⁵⁵ Tamže, s. 715.

⁵⁶ *Slávenie svätej omše za účasti detí*, Martin: Osveta, 1992, s. 65.

2. PRVÉ, DRUHÉ A USTAVIČNÉ STVORENIE (CREATIO PRIMA, SECUNDA ET CONTINUA)

V teologickej literatúre nachádzame takéto tézy:

a) „Stvorenie fyzickej hmoty podľa jej obidvojej podstatnej súčasti: prvej látky a podstatnej formy, teológovia nazývajú ‚prvé stvorenie‘,⁵⁷ kým jej ďalší vývoj a pretváranie, až z nej bol utvorený⁵⁸ vonkajší svet, ako ho dnes vidíme, označujú ako ‚druhé stvorenie‘.⁵⁹ Pretože ‚prvé stvorenie‘ je základom a podmienkou ďalšej Božej stvoriteľskej činnosti – ‚druhého stvorenia‘, preto v úvahe o stvorení sveta veľmi záleží predovšetkým na presnom vymedzení a jasnom určení pojmu tzv. prvotného stvorenia,⁶⁰ ktoré smeruje k prvému vytvoreniu⁶¹ svetovej hmoty podľa jej obidvoch konštitutívnych častí, podľa matérie čiže prvej látky a podstatnej formy bez akejkoľvek predchádzajúcej látky.“⁶²

Namiesto formulácie: „Božej stvoriteľskej činnosti“ vo vete: „[...] ‚prvé stvorenie‘ je [...] podmienkou ďalšej Božej stvoriteľskej činnosti – ‚druhého stvorenia‘, [...]“ by malo byť vyjadrenie: „ďalšej Božej stvoriteľskej činnosti“, lebo pri „druhom stvorení“ ide o utvorenie, resp. vytvorenie vonkajšieho sveta z už jestvujúcej matérie pomocou prírodných zákonov, nie o jeho stvorenie z ničoho, čiže „ex nihilo sui et subiecti“.

„[...] ďalší vývoj a pretváranie [hmoty], až z nej bol utvorený vonkajší svet, ako ho dnes vidíme“, však nie je „stvorenie“. Ďalší vývoj a pretváranie hmoty je proces, ktorý už predpokladá stvorenie hmoty. Preto je pojem „creatio secunda“, čiže „druhé stvorenie“ nepresný. Treba ho nahradiť uvedenou formuláciou „ďalší vývoj a pretváranie hmoty“ alebo inou výstižnou.

b) „Klasická teologie rozlišuje první stvoření (creatio prima), což by byl počátek světa, druhé stvoření (creatio secunda), což by bylo ztvárňování světa, například v podobě stvoření člověka, a ustavičné stvoření

⁵⁷ Creatio prima.

⁵⁸ Toto je presný výraz v tomto kontexte.

⁵⁹ Creatio secunda.

⁶⁰ Toto je ďalšie vyjadrenie, ktoré zdôrazňuje význam projektu o potrebe spresňovania teologickej terminológie.

⁶¹ Výraz „prvé vytvorenie“ znamená „stvorenie“.

⁶² KANDERA, *Prednášky zo špeciálnej dogmatiky I.*, s. 214.

(creatio continua), pretože Bůh nejenom svět stvořil, ale také ho ustavičně udržuje v bytí.⁶³

Aj v tomto názore je charakteristika „druhé stvoření (creatio secunda), což by bylo ztvárňování světa, například v podobě stvoření člověka“ nepresná, lebo z nej vidno, že „druhé stvoření“ nie je stvorenie v presnom slova zmysle, lebo ide o „ztvárnňování světa, například v podobě stvoření člověka“. Už vyššie sme uviedli, že len v prípade duše ide o stvorenie človeka v presnom význame tohto termínu, nie pri jeho telesnej zložke.⁶⁴

Pri slovnom spojení „ustavičné stvoření (creatio continua)“ už vôbec nemožno hovoriť o stvorení, lebo jeho významom je ustavičné udržiavanie sveta v bytí, čo je podstatne odlišné od stvorenia.

Ak treba nahradiť pojem „druhé stvorenie“ a „ustavičné stvorenie“ inými, lebo sú nepresné, potom stráca opodstatnenie aj názov „prvé stvorenie“ a aktuálnym ostáva len názov „stvorenie“, lebo ak za prvým nenasleduje aspoň druhé, označenie jediného ako „prvé“ nemá zmysel. Vidíme to na príklade nedávno zosnulého pápeža, ktorý mal meno „František“. Keďže bol prvým nositeľom tohto mena na pápežskom stolci, neoznačuje sa ako „František I.“.

c) „Panenský pôrod“ je tak znamením Božej tvorivej moci, ktorú treba vidieť v paralele k prvému úkonu stvorenia, aj keď k „druhému stvoreniu“ nemohlo dôjsť z ničoho a prvé stvorenie nijako nevyvrátilo.⁶⁵

Aj kardinál L. Scheffczyk používa výrazy „prvé stvorenie“ a „druhé stvorenie“, pričom do úvodzoviek dáva len druhý názov. Tvrdí, že v náuke o „panenskom pôrode“ Panny Márie treba vidieť paralelu k „prvému úkonu stvorenia“, čiže dielo, ktoré nie je výsledkom evolúcie, a správne ho označuje ako „prvé stvorenie“. Pri výraze „druhé stvorenie“ zdôrazňuje, že to nie je stvorenie v presnom slova zmysle, lebo k nemu „nemohlo dôjsť z ničoho“. Potvrďuje tiež, že „panenský pôrod“ je „prvé stvorenie“. Jeho formuláciu, že „panenský pôrod“ je tak znamením „Božej tvorivej moci“ možno spresniť vyjadrením, že „panenský pôrod“ je znamením „Božej stvoriteľskej moci“, ako to potvrdzujú nasledujúce slová v texte, že „panenský pôrod“ je znamením Božej [...]

⁶³ Základní prvky křesťanské teologie stvoření, https://dl1.cuni.cz/pluginfile.php/849578/mod_resource/content/1/Základní%20prvky%20teologie%20stvoření.pdf [zverejnené 10. 1. 1997, cit. 10. 2. 2025].

⁶⁴ Porov. *Katechismus katolické církve*, 362.

⁶⁵ Porov. Leo SCHEFFCZYK, „Kapitoly z mariologie,“ *Teologické texty*, č. 5 (2000): 195.

moci, ktorú treba vnímať vo vzťahu k prvému úkonu stvorenia, čiže k stvoreniu.

Toto vyjadrenie tiež poukazuje na to, že „druhé stvorenie“ nie je stvorenie v presnom slova zmysle, preto nemá opodstatnenie používať ho. Treba ostať len pri správne chápanom pojme „stvorenie“.

ZÁVER

Návrhy na spresnenie termínu „stvorenie“ ukazujú, ako je stále potrebné pridržať sa významu jednotlivých slov. Ak výraz „stvoríť“ znamená vytvoriť niečo z ničoho, nemá sa termín „stvorenie“, resp. „stvorenstvo“ používať na označenie súcien, ktoré vznikli iným spôsobom, napr. pôsobením iných súcien a vzniknutých z inej už jestvujúcej látky. Pre ne existuje pojem „tvor“ alebo „tvorstvo“, odvodený zo slovesa „tvoriť“. To isté platí aj o slovných spojeniach „druhé stvorenie“ a „ustavičné stvorenie“, známejšími ich latinskými alternatívami „*creatio secunda*“ a „*creatio continua*“. V tomto prípade ide o vytvorenie nových formulácií, ktorými sa chcú niektorí autori zviditeľniť – a ako vidno z tejto štúdie, prevzali ich aj viacerí renomovaní teológovia –, lebo doterajšie termíny sa im zdajú známe a o ešte väčší počet ďalších kresťanov, ktorí ich nekriticky preberajú bez toho, aby sa zamysleli, či sú správne. V katolíckej teológii sa však nemá postupovať tak, ako v sekulárnej žurnalistike, kde je cieľom ohromiť verejnosť stále novými slovnými zvratmi a nezvyčajnými príbehmi, lež prezentovať čo najpresnejšie vyjadrenie katolíckej doktríny. C. V. Pospíšil to vystihlo slovami:

[...] poctivá teologická práca implikuje nielen značné znalosti Písma, dejín dogiem, teológie, spirituality a filozofie, ale tiež poctivého a intenzívneho myšlienkového úsilia, čo je [...] v priamom protiklade s definíciou mediálnej senzácie, ktorá musí byť svojou vlastnou povahou povrchná a lacná, aby [...] „zabrala“.⁶⁶

⁶⁶ Ctirad Václav Pospíšil, „Změna v encyklice Evangelium vitae,“ *Teologické texty*, č. 1 (2008), <https://www.teologicketexty.cz/casopis/2008-1/Zmena-v-encyklice-Evangelium-vitae.html> [cit. 10. 2. 2025].

Proposals for the Refinement of Theological Terminology in Slovak. Part Six

Keywords: Create; Creation; Created order; Creature; Form; Creatio prima; Creatio secunda; Creatio Continua; Catholic Doctrine

Abstract: The study “Proposals for the Refinement of Theological Terminology in Slovak: Part Six” examines the inaccuracy of the Slovak term *stvoreníe* (“creation” – *creatio ex nihilo*) in relation to beings that did not come into existence through *stvoreníe*, i.e. God’s act of bringing things into existence from nothing, but rather through *tvoreníe* (“forming” – *creatio ex materia* or *formatio*), i.e. from pre-existing matter and through the actions of other creatures. This issue appears in certain magisterial, liturgical, and theological texts. The study analyses the theological terms *creatio prima*, *creatio secunda*, and *creatio continua*, ultimately proposing that only the term *stvoreníe* (i.e. in the sense of *creatio ex nihilo*) should be used.

prof. ThDr. Jozef Krupa, PhD.
Univerzita Komenského v Bratislave
Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta
Kapitulská 26
814 58 Bratislava
krupa1@uniba.sk